

#1 בית האוצר ח"ב ענ

ועד"ז הנה מיושבת ג"כ בפשיטות קושית התוס' ז"ק (דף כ"ז ע"ב) ד"ה קמ"ל דמדוע אין הולכין בממון אחר הרוב ולא ילפינן מרוב דדיינים דמהני גם להוליא ממון ע"ס ולפי דרכנו הנה בפשיטות לק"מ וכ"ל דטעמא דאין הולכין בממון אחר הרוב הוא משום חזקת ממון ואילו ברוב דדיינים לא אהני חזקת ממון דהוראת הכ"ד איננו על אותו המאורע בפרט ארק על כל אימת שיארע כזה שראובן יתבע לשמעון בעניין פלוני ופלוני יהי דינו לחיוב ובזה הא לא שייך חזקה כיון דלא אי סם חזקה בפועל והוא רק דין מדיני התורה דדבר כזה דינו לחיוב ובוודאי יכולים להורות דין כזה ואחרי שהחזק הדין כך שוב ממילא הרי גם אותו המאורע דינו כך לחיוב וז"פ ואולי זה עלמו כוונת התוס' סם צמה שכתבו וליכא למימר התם (בדיינים) חוקי ממונא בחזקת מארי' דהא ז"ד מפקי מיני' עכ"ל וכוונתם דכיון דמתורת ז"ד הוא שאומרים ומתורת ז"ד הרי הוא הוראה כללית שמאורע כזה דינו כך וא"כ שוב הרי גוף דין הכ"ד מפיק מיני' ואין זה הולאת רוב שבכח הרוב להוליא דהדין וודאי הא יש להם כח להורות הדין כך וא"כ אחרי שהדין כך הרי דין התורה מוליא ממנו דהדין כבר הוחזק ואין לו עוד שייכות אל הרוב ואין כאן רוב המוליא רק דין התורה המחייב ומוליא ודו"ק היטיב מאוד :

5

10

#2 חידושי הגר"ח ס' רכט - בדין אין הולכין בממון אחר הרוב

15

קמ"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב. והנה באו"ת (קיצור תקפו כהן ס"י קכג) הביא בשם המהר"י בן לב דהיכא דאיכא מחלוקת הפוסקים יכול המוחזק לומר קים לי כהמיעוט פוסקים אף דאיכא רוב נגדו משום דאין הולכין בממון אחר הרוב, והקשה בתומים מ"ש מדיינים דמהני רובא גם בממון

ונראה דהנה בתוס' ד"ה קמ"ל הקשו איך מהני רוב דיינים בממון הא אין הולכים בממון אחר הרוב ותירצו דשאני רובא דדיינים דחשיב מיעוט דידיהו כמי שאינו

20

וביאור דבריהם נראה דהנה ברובא איכא תרי גווני א' שהוא מברר ומכריע את הספק, ב' במידי דלא שייך כלל ספק, כגון בשחיטת סימנים דקיי"ל רובו ככולו וכן בתערובת לח בלח דבטיל ברובא אע"ג דאינו ספק כלל דפשיטא לן דלא נחתכו מיעוט סימנים וכן פשיטא לן דאיכא הכא מיעוט איסור. ולכאורה תמוה היכן מציינו מקור לרוב כזה. ונראה דהנה מקור הדין דאזלינן בתר רוב הוא מאחרי רבים להטות, ושם מציינו שני דינים נפרדים ועל שניהם חל דין אחד דילפי' מאחרי רבים להטות אף דעניניהם נפרדים המה, דהנה בדיני ממונות בעינן ג' דיינים ובדיני נפשות כ"ג, והנה קשה איך אזלינן בתר רוב הא חסר מנין הסנהדרין וחסר מספר דיינים, ואפילו לו יהא דהדין באמיתתו כהרוב מ"מ הרי המיעוט דקאמרי להיפך אינם יודעים הדין ואינם מורים כן והרי חסר מנין של הבי"ד, אלא ודאי פשיטא דכיון דאיכא גזה"כ דבעינן כך וכך סנהדרין וגם דין דאחרי רבים להטות יש לן, א"כ ע"כ דיש להם צירוף וכולם ביחד גומרים את הדין, וע"כ אמרינן בהך רובא ככולא, וא"כ הרי איכא כבר כל מנין הסנהדרין, ונמציינו למידין מהך דמהני רובא בסנהדרין, דחשיב רובא ככולה והמיעוט נתהפך כמו הרוב ונעשה כהרוב

25

30

והנה זה פשוט דלא בדעת בי"ד תליא מילתא ובעינן ג"כ שיכוונו את הדין לאמיתתו, ומאחר דיש כאן חולקין נשאר הדין בספק, ואיך גומרים את הדין, ומזה מוכרח דאזלינן בתר רוב להכריע את הספק דלא סגי כאן בדין רובו ככולו דאף דיש להבי"ד כח כ"ג מ"מ אי"ז אלא כח לחיתוך הדין אבל לענין הכרעת אמיתתו של הדין אינו תלוי בכח כ"ג, ומצד זה אם אין לנו גזה"כ דאחרי רבים להטות אין אנו יודעים את הבירור עדיין וחסר לנו בירור אמיתת הדין, אלא ודאי דאזלינן בתר רוב גם לענין זה שהרוב מכריע את הספק, ועוד דבירור הדין ל"ש בגוף הסנהדרין ולא שייך רובו ככולו אלא במילתא דשייך להם גופא, אם לא דנימא דאזלינן בתר רוב גם להכריע את הספק. ונתבאר דבסנהדרין איכא תרי רובי, חדא לענין עצם הדין ובירור אמיתת הדין אזלינן בתר רוב, ועוד לענין הדין של המספר כ"ג נמי אזלינן בתר רוב משום רובו ככולו.

35

40

(הגהה מהגאון ר' נפתלי טראפ זצ"ל מראדין ע"ז - ובזה תתיישב קושית המרדכי בפ"ק דחולין שהקשה דאמאי אזלינן בתר רוב בסנהדרין והרי הדיינים הם קבועים וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. ולדברינו ניחא דלענין עצם הדין ובירורו הרי לא הויין הדיינים אלא גילוי מילתא בעלמא לברר עצם הדין, וקבוע לא אשכחן אלא היכא דגוף האיסור הוי קבוע וכדילפינן לקמן (דף מד:) מוארב לו וקם עליו פרט לזורק אבן לגו, דקיימא התם ישראלים ועכו"ם דהוי עצם המחייבים והפוטרים, אבל הכא דגוף הדיינים אינם שייכים לזה ואינם אלא גילוי מילתא להדין, ל"ש ע"ז קבוע, וכן עוד דהרי לא מציינו קבוע אלא דומיא דהתם דשניהם אמת המחייבים והפוטרים, אבל הכא גבי סנהדרין לענין עצם הדין הרי הוא או כמר או כמר וא"כ ליתא לתרוייהו ולכן לא שייך בזה קבוע, אלא דלענין מספר הסנהדרין דבעי כ"ג לכאורה שייך האי דינא דקבוע, דהתם הויין הסנהדרין עצם הדבר, וגם תרווייהו איתנייהו דאיכא סנהדרין לצד זה כמו לצד זה, אולם לפי דברינו ל"ש כלל קבוע לענין עצם הסנהדרין דאינו דין דאזלינן בתר רובא רק מדין רובו ככולו ובזה ל"ש קבוע, וכמו דמהני שחיטת רוב סימנים ולא אמרינן דהמיעוט סימנים הוי קבוע, והטעם

45

50

לזה פשוט דדין קבוע ילפינן מוארב לו וקם עליו והתם הוי לענין אזלינן בתר רוב ולא לענין רובו ככולו, וא"כ לענין מספר הסנהדרין דהוי מטעם רובו ככולו לא שייך קבוע.)

5 והנה קושית התוס' דלא ליזל בתר רובא בדיינים, אינה אלא לענין הך דינא דאזלינן בתר רובא אבל לענין דינא דרובא ככולה לא שייך לומר אין הולכין בממון אחר הרוב כיון דליכא כאן ספיקא כלל, ואפילו אם נימא דאין הולכין בממון אחר הרוב מ"מ לענין עצם הדין דסנהדרין פשיטא דרובו ככולו והוי כל הסנהדרין בדעה אחת, אלא דלענין עצם הדין מספקא לן דלמא האמת כהמיעוט, ונמצא דהך מיעוט דסנהדרין אינם כמו סנהדרין לענין דעתם ואין להם להמיעוט כח סנהדרין דהרי לענין סנהדרין במספרם הוו רובו ככולו, אלא הם כמו דעות איזה פוסקים שמחולקים עם הסנהדרין אבל לענין סנהדרין כולם כהרוב קיימא, אלא 10 דהיא דעה מועטת על עצם הדין שלא בבחינת סנהדרין, וע"ז הקשו התוס' דלמא הדין הוא כהמיעוט

והנה הרמב"ם (בפ"ב מה' ממרים ה"א) כתב בי"ד שפסקו דין ועמדו אחריהם בי"ד אחר ופסקו שלא כמותם יכולים לפסוק כן, אע"פ שהן קטנים מהם בחכמה ובמנין, משום דכתיב אל השופט אשר יהיה בימים ההם וכיון שהיום הם דיינים יכולים לפסוק ע"פ ע"כ. ולפי"ז ל"ש לענין עצם הדין לומר אין הולכין בממון אחר הרוב כיון דלענין הדיינים בסנהדרין אמרינן רובו ככולו וא"כ נשאר המיעוט סנהדרין כמו דעת פוסקים בלא הכח של סנהדרין, והרוב יש להם כח של סנהדרין וממילא הוי הדין כוותייהו אף בלא טעמא דרוב. וזוהי כוונת התוס' דהמיעוט כמו שאינו ר"ל דלענין הדין וכח הסנהדרין הוי כמו שאינו כיון דלענין זה אמרינן רובו ככולו, ולא שייך לומר אוקי ממונא בחזקת מרא, רצונם בזה, וע"כ לא ניזל בתר רוב לענין עצם הדין דהא בי"ד מפקי מיניה כוונתם כיון שאינם בתורת סנהדרין לענין הך פלוגתא בהך דינא ממילא יש כח לבי"ד כנגדם אף בלא טעמא דרוב דהרי בי"ד יש להם כח לפסוק כנגד הכל ואף בלא טעמא דרובא וכדהבאנו דברי הרמב"ם דאף אם קטנים הם במנין ג"כ יכולים לפסוק אחרת

ואין להקשות א"כ מנלן דאזלינן בתר רובא דלמא הא דסמכינן לענין עצם הדין ובירורו עליהם הוא משום דבי"ד יכולים לפסוק ולעשות כנגד הכל, והרי איכא להרוב כח בי"ד משום רובו ככולו דזה אינו דאם אך לא אזלינן בתר רובא א"כ הרי לא נתברר הדין כלל, וממילא לא שייך כלל גם לענין דין סנהדרין רובו ככולו, כיון דאינם יודעים הדין על בוריו דהרי גם להם צריך שישתפק דלמא כהמיעוט ואין כאן סנהדרין כלל, וע"כ דאזלינן בתר רוב לענין בירור עצם הדין אבל לפי האמת דאזלינן בתר רובא אף דבממון לא אזלינן בתר רובא, היינו לענין הך מעשה משום דהמוחזק יכול לומר קים לי כהמיעוט, אבל עצם הדין לעצמו נתברר שפיר דהוי כהרוב, וא"כ שפיר חשיבא סנהדרין גמורים כיון דיודעים עצם הדין ונתברר אצלם, וממילא שייך לומר רובו ככולו וכיון דלענין עצם הדין של סנהדרין אמרינן רובו ככולו ממילא ל"ש לומר אף לענין בירור הדין אין הולכים בממון אחר הרוב כיון דהבי"ד יכולים לפסוק כנגד הכל וכמו ש"כ הרמב"ם

שב שמעתתא ד: ו - קיימא לן דאין הולכין בממון אחר הרוב ריש פרק המניח (ב"ק כז:) ובריש פרק המוכר פירות (ב"ב צב.) איתמר המוכר שור לחברו ונמצא נגחן רב אמר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר יכול לומר לשחיטה מכרתיו כו' רב אמר הרי זה מקח טעות בתר רובא אזלינן ורובא לרדיא זבני, ושמואל אמר לך כי אזלינן בתר רובא באיסורא בממונא לא ע"ש. ובתוס' פרק קמא דסנהדרין דף ג: ד"ה דיני ממונות לא כ"ש וז"ל תימה דבריש המוכר פירות קאמר שמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב ואמאי לא נילף בקל וחומר מדיני נפשות כדאמר הכא ואין לומר דדיני נפשות גופייהו לא אזלינן בתר רובא ברובא דליתא קמן אלא ברובא דאיתיה קמן...וצריך לומר דרובא לרדיא זבני לא חשיב כי הנך רובא הלכך לא סמכינן אהך רובא בדיני ממונות עכ"ל וצריך ביאור במה שכתבו תוס' דרובא לרדיא לא חשיב ולא כתבו מאיזה טעם לא חשיב רובא כהנך רובא.

45 ... ונראה לפרש לפי מה שכתב הרמב"ן בספר המלחמות פרק ב' דקידושין כב. מדפי הרי"ף גבי סבלונות דאמרינן דרובא מסבלי והדר מקדשי והקשו בזה כיון דרובא מסבלי והדר מקדשי אמאי חוששין לסבלונות הא בכל דוכתא אזלינן בתר רובא, וכתב עלה הרמב"ן ז"ל אבל הטעם לשאלה זו שאין רוב זה דומה לפלוגתא דר' מאיר וחכמים דהתם רוב חיוב וטבע הוא ואי אפשר אלא כן אבל כאן אינו אלא מנהג ופעמים הרבה שאדם נוהג כמנהג המיעוט, הלכך במקום איסור אשת איש החמירו לחוש עכ"ל

50 ובריטב"א שם פרק ב' דקידושין (נ:) לא צריכא דמסבלי והדר מקדשי מהו דתימא לא ניחוש למיעוטא וז"ל ואי קשיא לך והא קיי"ל כרבנן דלא חיישי למיעוטא ואפילו לחומרא, איכא לממר דהתם הוא ברובא דבחיוב וטבע שאינו תלוי ברצון, כגון האי דקטן וקטנה שחולצין ומייבמין ולא חיישינן לסריס ואיילונית וכהאי דאמרינן רוב נשים מעוברות יולדות ומיעוט מפילות, אבל ברוב התלוי במנהג שאינו חיוב וכל אדם שרוצה יכול לנהוג כמנהג המועט ודאי חוששין למיעוט לחומרא, שהרי כיון שהדבר תלוי בדעת פעמים שאדם נוהג כמנהג המועט עכ"ל ע"ש. וזה כדברי הרמב"ן אלא שנראה מדברי הרמב"ן דגם רוב כהאי שתלוי ברצון ובמנהג נמי מדינא רובא הוי אלא דבמקום איסור אשת איש החמירו ברובא כהאי, דאי לאו משום חומרא דאשת איש היה מהני רוב כהאי. ובזה ניחא דברי תוס' דרובא לרדיא לא חשיב כהנך רובא, והיינו משום דרובא לרדיא תליא בדעת וברצון בני אדם ופעמים שאדם רוצה לקנות לשחיטה, ורוב כזה נמי רוב מעליא הוא, אלא כיון דאינו כמו שאר רובא סבירא ליה לשמואל דהני מילי באיסורא אבל בממונא לא מהני רוב כהאי, אבל בשאר רובא דהוא בחיוב וטבע גם בממונא מהני.

5

10

15

20

25

30

35

40

45

50

55

60